

ALS DE GODDELIJKE IMPULS NIET WORDT GELOOFD...

Meditatie ds. Gerard Rinsma zondag 2 december 2018

Profetenlezing: Zacharia 14:4-9

Evangelielezing: Lucas 1:5-25

OVERWEGING

Gemeente van onze Heer Jezus Christus, lieve mensen,

Zacharia is niet zo'n bekende profeet, maar in Israël heeft hij een hele grote invloed gehad.¹ Hij is vooral bekend om zijn visioenen: we hebben er een van gehoord - en als hij morgen getuige zou kunnen zijn van het plaatsen van de grootste ster op het terrein van de voormalige synagoge morgen tijdens het chanoeka-feest², zou ik benieuwd zijn naar zijn reactie.³ Want Zacharia geloofde dat hij een keerpunt van de geschiedenis

¹ De profeet Zacharia is een tijdgenoot van Haggai, met wie hij een tijdlang heeft samengewerkt. Hij treedt op als profeet van 520 tot 518 v.Chr. In 520 is het bijna twintig jaar geleden dat de eerste groepen Joodse ballingen uit Babel zijn teruggekeerd. Op het aanvankelijke enthousiasme volgt al vlug een moeilijke periode. Er ontstaat rivaliteit tussen de teruggekeerden en degenen die gebleven waren. De politieke en economische situatie is nog erg wankel. Er is weinig geld, terwijl er voor heropbouw juist veel geld nodig is. De tempel, het symbool van vrede en welzijn, ligt nog steeds in puin. Hij moet dringend worden heropgebouwd. Hiervoor zetten de profeten Zacharia en Haggai zich in. Zij sporen het volk en hun leiders aan deze essentiële taak aan te vatten. Zij vinden gehoor bij de gouverneur Zerubbabel en bij de hogepriester Jozua, zodat met de werken wordt begonnen. De nieuwe tempel zal Gods vrede rijk op aarde inluiden. [2]

² Chanoeka (uitspraak: [χanu'ka]?) is een joods feest. In het Hebreeuws is het הכנה of הכונה wat 'inwijding' betekent. Het feest staat ook wel bekend als 'het feest van de lichtjes' (תורואה גח: Chag Ha'Orot) of inwijdingsfeest. Het feest duurt acht dagen, ter nagedachtenis aan het 'chanoekawonder' in de Tempel van Jeruzalem in 164 v. Chr. De eerste dag van dit feest begint na zonsondergang van de zon. Het feest is ontleend aan apocriefe boeken van de Maccabeën[1] en heeft niet zoals andere joodse feesten een oorsprong in de Tenach.

Chanoeka is een van de kleinere joodse feesten. Er gelden geen halachische verboden, behalve enkele kleine beperkingen rond de tijd dat de kaarsen aangestoken moeten worden en wanneer zij branden. Herdacht wordt de herinwijding van de Tempel van Jeruzalem in 164 v.Chr. door Juda de Maccabeër. Na de herinwijding was er volgens de beschrijving van het wonder van de olie in de Talmoed slechts één kruikje kosjere olie voorradig om de menora te branden tijdens de reiniging van de Tempel. Het kruikje raakte echter niet leeg voordat nieuwe zuivere olie was toebereid, maar schonk genoeg olie om de menora gedurende acht dagen brandend te houden.

³ Friesch Dagblad 1 december 2018

Grootste menora ter wereld vanaf maandag in Leeuwarden De grote kandelaar (menora) werd ooit in Fryslân gebouwd, maar was hier nog nooit te zien: de grootste chanoekia ter wereld. Vanaf maandag staat deze kandelaar drie dagen op het Wilhelminaplein in Leeuwarden.

De kandelaar van twaalf meter hoog, in de vorm van een Davidster, kwam in 2013 gereed op initiatief van Arjen Lont, toen nog directeur van het gelijknamige bouwbedrijf in Sint-Annaparochie. Germ van der Schaaf uit Britsum, bekend Volvo-dealer in Fryslân, metaalbewerker Klaas Zijlstra uit Berltsum en Lont zorgden voor de financiering. Klaas Zijlstra bouwde de kandelaar, die als een soort van mecano-bouwwerk in elkaar te zetten is. De kandelaar reist al jaren door ons land en deed Urk, Maastricht, Den Haag, Nijkerk en vorig jaar Lelystad aan. Nu kan de chanoekia ook hier bewonderd worden. Christenen voor Israël in Nijkerk, in samenwerking met de Joodse gemeenschap in Leeuwarden, maakt het mogelijk dat de mega-kandelaar op het Wilhelminaplein staat, drie dagen lang. „De kandelaar ligt nu nog in een container in een loods opgeslagen in Berltsum en wordt maandagochtend geplaatst met een kraan”, zegt Arjan Wendt die namens Christenen voor Israël mee in de organisatie zit van het Chanoekafeest.

„We hebben dit jaar bewust gekozen voor de stad Leeuwarden omdat Leeuwarden en Fryslân Culturele Hoofdstad zijn in 2018. Het is eigenlijk een uiting van de verbondenheid van Fryslân met Israël. We geven hiermee een signaal af naar de wereld”, aldus Wendt. Fryslân heeft een trouwe achterban van Christenen voor Israël. Georganiseerde Israëlbezoekingen worden goed bezocht. Het evenement in Leeuwarden is mede mogelijk gemaakt door giften van vele Israëlvrienden in Fryslân.

Arjen Lont, tegenwoordig de Honorair Consul van Israël in Fryslân, zal maandag de openingsavond leiden. Hij vertelt dat enkele jaren geleden bij hem er al het idee was om Leeuwarden juist in 2018 te verrassen met de kandelaar. „We hebben heel wat culturele hoogtepunten gehad in het Culturele Hoofdstadjaar, wat nu net is

stond: hij zag hoe joden de gojim⁴, de niet-joodse mensen vreedzaam de tempel inleidden.⁵ Hij wilde dat Jeruzalem een open stad was. Er mochten geen muren zijn vanwege het grote aantal mens en dier dat er zou komen wonen.⁶

Want de generaties vóór Zacharia hadden Gods instructies voor recht en gerechtigheid genegeerd. Actuele belangen in politiek en godsdienst wogen wel zo zwaar. Na evenveel generaties van profetische kri-

afgesloten. We willen hier mee laten zien dat Fryslân en Leeuwarden ook een Joodse gemeenschap heeft. Hoe we als Friezen betrokken zijn bij Israël. Dit is eigenlijk de klap op de vuurpijl van LF2018.”

Op donderdag moet hij weer van het plein af omdat de volgende dag de traditionele vrijdagmarkt is. Lont merkt in gesprekken dat chanoeka een Joods feest is wat „mensen amper kennen”. Bij het loofhuttenfeest en Pasen hebben ze nog wel een beeld, maar dat chanoeka teruggaat op het herinwijdingsfeest van de Tempel (zie kader,) nog vóór de jaartelling, is niet aanwezige kennis bij een ieder. „Het is een door de Joden ingesteld feest. Verbonden met het verhaal over een kruikje lampolie in de Tempel dat op wonderbaarlijke wijze acht dagen gevuld bleef. In het Nieuwe Testament, Johannes 10:22 staat: ‘In Jeruzalem werd het feest van de Tempelwijding gevierd; het was winter’, en hoe Jezus daar liep in de zuilengang van Salomo. Ik vind het bijzonder dat Jezus zelf dus waarschijnlijk ook chanoeka heeft gevierd,

Op maandagavond om 19.00 uur worden twee kaarsen van de chanoekia aangestoken. Dat zal gedaan worden door commissaris van de koning Arno Brok en door opperrabbijn Binyomin Jacobs. Ook burgemeester Ferd Crone van Leeuwarden zal er bij aanwezig zijn; hij zal tevens een korte toespraak houden. Arjan Wendt: „Dat ontsteken gebeurt bij het openingsmoment met een gasbrander. Ook de middelste kaars, boven op de ster gaat branden.” Na de openingsavond wordt overigens overgeschakeld naar een elektrische installatie die zorgt dat de kaarsen 24 uur per dag kunnen branden. „Op dinsdag en woensdag zetten we ook gewoon een schakelaar om voor de volgende kaarsen.”

De kandelaar blijft maar twee dagen staan en is alleen nog dinsdag en woensdag te bekijken. „Op donderdag moet hij weer van het plein af omdat de volgende dag de traditionele vrijdagmarkt is.” Er is 24 uur per dag bewaking van het gevaarte. „Zichtbaar en onzichtbaar. Beveiligers houden alles in de gaten. Tot nog toe is er nog nooit iets gekst gebeurt in de andere steden waar we waren en we verwachten dat ook niet in Leeuwarden.”

Wendt vertelt hoe de chanoekia een publiekstrekker is. „Zo’n duizend mensen hebben we de laatste jaren gemiddeld aan belangstellenden getrokken. Vorig jaar waren het er iets minder, vijfhonderd in Lelystad. We gaan in Leeuwarden weer uit van het aantal van duizend.” Arjan Lont zou vijfhonderd bezoekers al „prachtig vinden”. Maandagavond moet een goede aftrap worden met een gezellige avond waarbij een ieder welkom is. Er is live-muziek van klezmerband Di Gojim, er zijn warme drankjes en korte toespraken en ook ontbreken de traditionele soefganiot (een soort oliebol met jam) die bij het Chanoeka-feest horen niet. Bezoekers wordt aangeraden om zich wel warm te kleden.

Het is de laatste keer dat de kandelaar te zien zal zijn in Nederland, zegt Lont. „Het nieuwe is er wel wat van af en het is ook altijd een hele operatie om ’m op te bouwen en af te breken. Je hebt een kraan en een trailer nodig. Het is wel klaar, zo vinden wij.”

De visie van Christenen voor Israël en van Lont is om de Friese menora een vaste plek in Israël te geven. Daar is men nu mee bezig om dat te realiseren. Lont: „We denken aan een plek ergens in het zuiden van Israël. Bijvoorbeeld in een dorp op een rotonde. Dat we daar laten zien dat we blijvend verbonden zijn met hen, ook in moeilijke tijden.”

De openingsbijeenkomst van het Chanoekafeest is maandag van 19.00 tot 20.30 uur

⁴ Een goj (Hebreeuws: גוי, meervoud: גוים - gojim) betekent 'volk' in het Hebreeuws. De term wordt tegenwoordig gebruikt voor niet-Joden.

Gods belofte aan Abraham was hem tot leider van een grote goj te maken. Zowel in het Jiddisch als het Hebreeuws, gebruikt men goj ook om een niet-Joods persoon aan te duiden, oftewel een lid van 'de volkeren'.

⁵ Zacharia 8:20-23 Dit zegt de HEER van de hemelse machten: Er zullen opnieuw mensen komen uit allerlei landen en steden. De inwoners van de ene stad zullen naar de volgende stad gaan en zeggen: “Ga met ons mee. Wij zijn op weg om eer te bewijzen aan de HEER van de hemelse machten en zijn gunst af te smeken.” Grote en machtige volken zullen naar Jeruzalem komen om daar de HEER van de hemelse machten te vereren en zijn gunst af te smeken. En dit zegt de HEER van de hemelse machten: Als die tijd is gekomen, zullen tien mannen uit volken met verschillende talen een Joodse man bij de slip van zijn mantel grijpen met de woorden: “Wij willen ons bij u aansluiten, want we hebben gehoord dat God bij u is.”

⁶ Karen Armstrong De grote transformatie pg. 269

tiek door Amos, Jesaja en vele anderen kwam het einde: de verwoesting van Jeruzalem door de Babyloniërs en de deportatie van een belangrijk deel van de bevolking.⁷⁸

En nu? In de eerste regels van Zacharia⁹ zijn we inmiddels een paar generaties verder. De Perzen hebben nu de macht. Helpt dat? Hebben de kleinkinderen nog een toekomst? Sommigen zijn teruggekeerd en begonnen aan de herbouw van Jeruzalem en de tempel. Maar dat vlot allemaal niet zo, als je Zacharia verder leest. Beschouwt God het project met zijn kinderen niet gewoon als mislukt?

⁷ Sinds het begin van de 8ste eeuw v.Chr. was het koninkrijk Juda een vazalstaat van het machtige Assyrische Rijk. Na de dood van Assurbanipal (627 v.Chr.) herwon Judea zijn onafhankelijkheid. Assyrië werd omvergoorpen door het Nieuw-Babylonische Rijk, een Assyrische provincie met een eigen roemrijke geschiedenis (zie Oud-Babylonische Rijk). Egypte onder Psammetichus I steunde de Assyriërs en veroverde de Levant tot aan de Eufraat in Syrië. Babylon voerde een tegenaanval uit, waarbij in 609 v.Chr. Josia, de koning van Juda, werd gedood, hoewel de omstandigheden onduidelijk zijn. De Slag bij Karkemish (605 v.Chr.) was een beslissende overwinning voor Babylon. Juda werd onderhorig aan Babylon, Nebukadnezar II liet een groep jongens van Joodse adel overbrengen voor dienst aan zijn hof (Daniël 1-2).

In de daarop volgende jaren formeerden zich twee partijen aan het hof in Jeruzalem: een pro-Egyptische en een pro-Babylonische. In 599 v.Chr. had de pro-Egyptische klik de bovenhand en Juda kwam in opstand tegen Babylon. In reactie hierop belegerde Nebukadnezar II van Babylon Jeruzalem.[1] Jojakim, de koning van Juda, stierf in 598 v.Chr., terwijl het beleg nog voortduurde.[2] Hij werd opgevolgd door zijn zoon Jojachin, die acht of achttien was.[3] De stad viel ongeveer 3 maanden later[4] op 2 adar (16 maart) 597 v.Chr. en Nebukadnezar plunderde Jeruzalem en de Eerste Joodse Tempel en nam Jojachin, zijn hofhouding en andere vooraanstaande burgers (inclusief de profeet Ezechiël) mee naar Babylon.[5] Sedekia, de broer van Jojakim, werd tot koning benoemd, maar de ballingen in Babylon bleven Jojachin als hun rechtmatige vorst beschouwen.

Ondanks de ernstige bezwaren van Jeremia en de anderen van de pro-Babylonische klik kwam Sedekia in opstand tegen Babylon en ging een bondgenootschap aan met farao Hophra van Egypte. Nebukadnezar kwam terug, versloeg de Egyptenaren en belegerde Jeruzalem opnieuw. De stad viel in 587 v.Chr., Nebukadnezar verwoestte de stadsmuren en de tempel, samen met de huizen van de belangrijkste burgers. Sedekia werd blind gemaakt en werd, samen met vele anderen, naar Babylon gevoerd. Juda werd een provincie van Babylon, genaamd Jehud Medinata (Jehud is de Babylonische naam voor het Hebreeuwse "Jehuda" (Juda) en "medinata" betekent provincie), waarmee een eind kwam aan het onafhankelijke koninkrijk Juda.

Babylon stelde Gedalja, een autochtone Judeeër, aan als eerste gouverneur. Hij riep de vele Joden die naar omringende landen waren gevlucht, zoals Moab, Ammon en Edom, op om terug te keren en nam maatregelen om het land naar voorspoed te doen terugkeren. Enige tijd hierna - het is niet duidelijk wanneer, maar waarschijnlijk 582 v.Chr. - vermoordde een nakomeling van de koninklijke familie Gedalja en zijn Babylonische adviseurs. Ten gevolge hiervan zocht een stroom vluchtelingen veiligheid in Egypte. Hierdoor waren er rond het midden van de zesde eeuw v.Chr. twee belangrijke Joodse gemeenschappen: één in Babylon en één in Egypte. Dit was het begin van de later talloze Joodse gemeenschappen die permanent buiten Juda woonden, wat de Joodse diaspora wordt genoemd.

⁸ Zacharia 1:1-8 In de achtste maand van het tweede regeringsjaar van Darius richtte de HEER zich tot de profeet Zacharia, de zoon van Berechja, de zoon van Iddo: De toorn van de HEER heeft jullie voorouders getroffen. Zeg nu tegen het volk: "Dit zegt de HEER van de hemelse machten: Keer terug naar mij, dan zal ik naar jullie terugkeren – zegt de HEER van de hemelse machten. Wees niet als jullie voorouders. Toen de vroegere profeten hen in mijn naam opriepen om terug te keren van hun dwaalwegen en te breken met hun kwalijke praktijken, luisterden ze niet en gaven ze aan mijn woorden geen gehoor – spreekt de HEER. Waar zijn ze nu, jullie voorouders? En de profeten, leven zij eeuwig voort? Toch hebben mijn woorden en de wetten die ik mijn dienaren de profeten had opgedragen te verkondigen, jullie voorouders getroffen." Toen kwam het volk tot inkeer en erkende: 'De HEER van de hemelse machten heeft vanwege onze handel en wandel met ons gedaan wat hij zich had voorgenomen.'

⁹ Zacharia 1:1 In de achtste maand van het tweede regeringsjaar van Darius richtte de HEER zich tot de profeet Zacharia, de zoon van Berechja, de zoon van Iddo:

Nee, dat niet. Maar loskomen van je verleden gaat voor niemand vanzelf – voor de volgende generaties niet, maar voor God zelf ook niet. Daarvoor moet de Schepper zijn creativiteit aanspreken. Je ziet dat in de details. God verandert zijn taalgebruik. De oude profetische waarschuwing, gericht aan de vorige generaties, was: keer jullie toch om, weg van je wandaden!¹⁰ Maar dat is nu verleden tijd; het heeft niet gewerkt.

Zacharia krijgt de opdracht om ook een oproep tot bekering uit te spreken, bedoeld voor zijn tijdgenoten. Maar die klinkt anders: ‘Keer jullie om naar mij, zegt God, dan kan ik mij naar jullie omkeren’.¹¹ Is dat wel een oproep? Het klinkt meer als een opening, een uitnodiging: wij moeten elkaar toch kunnen terugvinden? Niet: bekeer je van het verkeerde, maar: keer je om naar mij. Geef mij de bewegingsruimte om mijzelf naar jullie om te keren. Dat zijn geen moderne onderhandelings technieken: als jij de nu eerste stap zet, dan kan ik ... Nee, het gaat erom dat God en zijn volk elkaar terugvinden. Deuteronomium 30:1-10 is ook zo’n tekst over omkeren waarvan je soms niet weet wie nu het initiatief heeft, God of de mensen. Je kunt hooguit zeggen dat God degene is die deze nieuwe ontmoetingsruimte aanwijst.¹²

God op zoek naar een opening, naar verandering. Zo klinkt ook het vervolg van wat Zacharia moet zeggen. Daar klinkt Gods pleidooi aan het adres van een nieuwe generatie, die van de kinderen en de kleinkinderen. Doe het anders dan jullie ouders!¹³ Blijf niet vast zitten in vroeger!

¹⁰ Zacharia 1:4 Wees niet als jullie voorouders. Toen de vroegere profeten hen in mijn naam opriepen om terug te keren van hun dwaalwegen en te breken met hun kwalijke praktijken,

¹¹ Zacharia 1:3 Zeg nu tegen het volk: “Dit zegt de HEER van de hemelse machten: Keer terug naar mij, dan zal ik naar jullie terugkeren – zegt de HEER van de hemelse machten

¹² Deut. 30:1:10 Wanneer alles werkelijkheid is geworden wat ik u beschreven heb, zegeningen en vervloekingen, en wanneer u ten slotte, door de HEER, uw God, uiteengejaagd en verstrooid onder alle volken, daar lering uit getrokken hebt en samen met uw kinderen naar de HEER, uw God, terugkeert en hem weer met hart en ziel gaat gehoorzamen – daartoe heb ik u vandaag aangespoord –, dan zal de HEER, uw God, in uw lot een keer brengen: hij zal zich over u ontfermen en u, na u eerst verstrooid te hebben, weer uit al die landen bijeenbrengen. Zelfs al zijn sommigen verbannen naar het eind van de wereld, de HEER, uw God, zal u terughalen en weer bij elkaar brengen. Hij zal u terugbrengen naar het land dat uw voorouders ooit bezaten en het u weer in bezit geven. Hij zal u meer nog dan uw voorouders zegenen en in aantal doen toenemen. De HEER, uw God, zal uw hart besnijden en ook dat van uw nakomelingen, zodat u hem weer met hart en ziel zult liefhebben en in leven zult blijven. De vervloekingen zal hij bestemmen voor uw vijanden en voor iedereen die op uw ondergang uit was. 8En u zult de HEER weer gehoorzaam zijn en al zijn geboden, zoals ik ze u vandaag heb voorgehouden, in acht nemen. De HEER, uw God, zal u voorspoed geven in alles wat u onderneemt, u kinderrijk maken en uw vee en uw land vruchtbaar maken. Hij zal er weer vreugde in vinden om u te zegenen, zoals voorheen bij uw voorouders. Want u toont de HEER, uw God, dan uw gehoorzaamheid door de geboden en bepalingen in dit wetboek in acht te nemen, en u wilt hem weer met hart en ziel toebehoren.

¹³ Zacharia 1:4 Wees niet als jullie voorouders. Toen de vroegere profeten hen in mijn naam opriepen om terug te keren van hun dwaalwegen en te breken met hun kwalijke praktijken,

Na die oproep om anders te zijn, komt God met een aantal vraagtekens. En zijn geen vraagtekens die horen bij verwijt of dreiging. Zo in de zin van: wanneer houdt het nu eens op met de ongehoorzaamheid? Of: hoe lang blijf je nog slachtoffer van het verleden? Zulke vraagtekens helpen meestal niet veel verder, dat is een ervaring die we allemaal wel kennen. Van verwijten wordt een mens niet nieuw. Maar God stelt hier juist een paar heel andere vragen. Ze gaan niet over lot of schuld en boete, maar ze zijn een uitnodiging. Doe je ogen echt open en denk eens na: Wat zie je? Of beter: wat zie je juist niet meer? Zien jullie niet wat ik wel zie? Een nieuwe situatie? God leert de nieuwe generatie om te kijken.

Denk aan jullie ouders en grootouders. Waar zijn die gebleven? Bepalen die jullie leven nog? En de profeten? Die gaan toch niet in alle eeuwigheid door met waarschuwen? Moet we niet samen vaststellen dat hun conflict voorbij is? ¹⁴ En denk eens aan de woorden die de profeten vroeger hebben uitgesproken. ¹⁵ Hebben mijn woorden en mijn aanwijzingen uiteindelijk niet jullie ouders en grootouders geraakt? En zijn zij niet tot het inzicht gekomen: God heeft ons behandeld volgens onze wandaden?

Na al die vraagtekens blijft het stil. En in het volgende vers¹⁶ zijn we op eens drie maanden verder. God laat een stilte vallen.¹⁷ Kijk en denk na. Jullie zitten niet vast in het verleden. Die spelers van vroeger zijn van het toneel verdwenen, maar ze hebben één ding nagelaten: de erkenning dat Gods profeten gelijk hadden. Nu is de huidige generatie aan zet. Wat gaan we doen in de stilte die nu valt? En wat gaat God doen? Vanaf vers 7 beginnen de visioenen van de profeet en dan zien we het verleden verdwijnen. Of beter in een totaal nieuwe profetie terugkeren, want de profeet grijpt terug op de exodus, de uittocht uit Egypte. Zoals God toen de

¹⁴ Zacharia 1:5 Waar zijn ze nu, jullie voorouders? En de profeten, leven zij eeuwig voort?

¹⁵ Zacharia 1:6 Toeh hebben mijn woorden en de wetten die ik mijn dienaren de profeten had opgedragen te verkondigen, jullie voorouders getroffen.” Toen kwam het volk tot inkeer en erkende: ‘De HEER van de hemelse machten heeft vanwege onze handel en wandel met ons gedaan wat hij zich had voorgenomen.’

¹⁶ Zacharia 1:7 Op de vierentwintigste dag van de elfde maand, de maand sebat, in het tweede regeringsjaar van Darius, richtte de HEER zich tot de profeet Zacharia, de zoon van Berechja, de zoon van Iddo. Dit is zijn relaas.

¹⁷ Dr. Eep Talstra De vraagtekens van God in zijn zoektocht naar verandering 26 juli 2016

is emeritus hoogleraar Oude Testament aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. www.hetgoedeleven.com
Sommige moderne vertalingen hebben een probleem met die stilte: iemand moet alvast zeggen hoe het gaat aflopen. Alsof er geen spanning mag hangen tussen God en mensen. Men laat dan de woorden van God ophouden halverwege vers 6 en dan krijgt de verteller nog even het woord. Zoals bijvoorbeeld in de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV): Toen kwam het volk tot inkeer. Maar dat staat er niet. Het zijn namelijk de vorige generaties die het verleden afgesloten hadden met de erkenning: de profeten hadden gelijk. Kunnen we het daar nu niet over eens worden? vraagt God. En nu is er stilte, openheid en zoals we in volgende hoofdstukken zullen merken: toekomst.

zee spleet om het volk te bevrijden, zo zal God de bergen splijten om zijn volk een doortocht te bieden en zijn nieuwe schepping waar het goed is, zonder vijandige machten, met waterbronnen die niet droogvallen, en waar God regeert. Deze beelden moeten hoop geven aan mensen die machteloos moeten leven onder voortdurende dreiging en oorlog. Met dit visioen voor ogen wil de profeet hen een hart onder de riem steken.

Let op, een man met de naam Telg, die aan de stam zal uitbotten, herbouwt de tempel van de HEER. Hij is het die de tempel van de HEER zal herbouwen; hij is het die de koninklijke waardigheid zal dragen en zal heersen vanaf zijn troon. Er zal ook een priester zijn op een eigen troon, en samen zullen zij het land in goede vrede besturen. Uit verre landen zullen mensen hierheen komen om te helpen bij de bouw van de tempel van de HEER.” Dan zullen jullie inzien dat de HEER van de hemelse machten mij naar jullie gezonden heeft. Dit alles zal gebeuren als jullie luisteren naar de HEER, jullie God.¹⁸

Natuurlijk, ik weet heel goed dat overspannen hoop schade kan aanrichten. Als mensen te vuur en te zwaard hun idealen willen bereiken. En ik weet ook dat mensen in hun naïeve hoop verleid en gemanipuleerd kunnen worden. De geschiedenis is er vol van. En wie één keer bedrogen is uitgekomen, die zal zich ene tweede keer wel bedenken.

Maar wat, als er geen verwachting meer is, wat als er geen verwachting bij mensen leeft, wat als we zelf geen verwachting meer hebben? Maar wat, als een samenleving haar hoop verliest, geen verwachting meer heeft? Behalve dan het halen van de pensioengerechtigde leeftijd?¹⁹ Wat als een samenleving alles binnen handbereik heeft en er niets meer te winnen valt?

¹⁸ Eep Talstra 13 december 2016 www.hetgoedeleven.com God heeft de vier stormwinden klaar staan om de wereld op orde te brengen

Het achtste en laatste visioen eindigt met beloften van God over de herbouw van de tempel. Maar voor het zover is, krijgt de profeet te zien hoe God in de wereld ruimte maakt voor zijn nieuwe hoofdstuk in de geschiedenis met zijn volk.

Dit visioen neemt het beeld van de paarden uit het eerste visioen weer op. Daar waren het ruiters, een verkenningseenheid, door God er op uit gestuurd. Zij kwamen terug met de teleurstellende boodschap dat alles rustig was – nog geen spoor van Gods nieuwe begin met zijn volk. Maar nu, in het laatste visioen, komen er strijdagens, gespannen met verschillend kleuren paarden. Ze stralen onrust uit, gedrevenheid. En niet alleen zij, maar ook God lijkt onrustig. Hij zelf, ‘mijn Geest’, zal pas tot rust gekomen zijn als zijn wagens op aarde ruimte hebben gemaakt voor de gedeporteerden die naar huis komen en voor de bouw van de tempel.

¹⁹ Zo bijvoorbeeld schrijven Van der Kooi en van den Brink in Brandpunten in de verkondiging. “Of letten we alleen op geld, pensioenen en prognoses? Eén van de oorzaken van de hedendaagse kerkverlating is zonder twi- fel dat christenen nog altijd te weinig het verschil maken in hun omgeving, waardoor de ‘meerwaarde’ van het christelijk geloof voor velen onhelder is. Juist nu elke vanzelfsprekendheid van geloof en kerk is verdampt, krijgt de Bergrede een nieuwe actualiteit en komt het erop aan opnieuw te leren wat het inhoudt om een zoutend zout en een lichtend licht te zijn (vgl. Matt.5:13-16). Dat vergt tijd en geduld, maar ook creativiteit en moed, oefening en volharding.

Ik sprak een professor communicatiewetenschap aan de VU: hij legde uit hoe het politieke spel gespeeld wordt, maar ook vertelde hij dat politici heel frequent communicatie-experts consulteren; dat is gebruikelijk; politici willen weten hoe de boodschap verkocht moet worden. Maar het ongebruikelijke was dat dit kabinet aan de experts vroeg wat de boodschap moest zijn. Ja, zeiden ze, dat kunnen wij niet voor u bedenken, dat moet u zelf doen.

Maar er staat in de bijbel een woord waar ik de laatste tijd veel aan moet denken. In spreuken: En dat gaat zo: Waar het visioen ontbreekt, verwildert het volk ²⁰ Where there is no vision, the people perish. ²¹ Of zoals onze nieuwe vertaling het weergeeft: zonder profetie vervalt het volk tot bandeloosheid.

Zonder profetie zou het volk Israël allang zijn ondergegaan in de smeltkroes van volkeren. Zonder profetie zou het volk Israël uitéén gevallen zijn en naamloos opgegaan in de heersende bevolking. Zonder profetie zou het verdwenen zijn in de loop van de geschiedenis. Om die reden klonken vanmorgen de woorden van de profeet Zacharia: de laatste hoofdstukken zijn geschreven ten tijde van de hellenistische bezetting van Jeruzalem²². De gruwelen beschrijft de profeet in de eerste verzen van het hoofdstuk. Maar dan volgt in vers 7 een ommekeer. Op die ene dag, die alleen de HEER kent, zal er geen onderscheid zijn tussen

²⁰ Spreuken 29;18 WV95

²¹ (Proverbs 29:18)

²² Het eerste deel van het boek (hoofdstuk 1 t/m 8) bevat een drietal tijdsaanduidingen (1:1, 1:7, 7:1) die de beschreven gebeurtenissen plaatsen in het tweede t/m vierde jaar van de regering van de Perzische koning Darius I, die regeerde van 521 tot 486 v.Chr.. De activiteiten van Zacharia die beschreven worden in het eerste deel speelden zich dan af van 520 tot 518 v.Chr., ongeveer 16 jaar na de terugkeer van de eerste groep ballingen uit Babel. Zacharia was een tijdgenoot van Haggai (Ezra 5:1) met wiens boodschap Zacharia's boodschap veel overeenkomsten heeft. e dateringen die in het eerste deel nadrukkelijk aanwezig zijn ontbreken in het tweede deel en de naam Zacharia wordt niet genoemd. Er komen geen visioenen in voor en de herbouw van de Tempel komt niet ter sprake. Opvallend is ook dat het twee delen bevat die met het opschrift "Profetie" beginnen (9:1 en 12:1), net zoals dat het geval is bij het volgende (en laatste) boek van de verzameling kleine profeten: Maleachi. Dit zou er op kunnen duiden dat Deuterozacharia en het boek Maleachi (dat waarschijnlijk niet van Maleachi, maar van een of meer anonieme profeten afkomstig is) samen een aantal anonieme supplementen op de kleine profeten vormen.

De datering van het tweede deel is lastiger. In dit deel komen geen tijdsaanduidingen voor en er wordt ook niet verwezen naar de herbouw van de Tempel. Ook het karakter van de tekst is anders

De teksten in het tweede deel vallen in grote lijnen uiteen in twee soorten: eschatologische profetieën over Gods overwinning van het kwaad in het einde der tijden en teksten waarin de schrijver het gedrag van Joden in zijn tijd, en met name hun leiders, hekelt.

Het tweede deel kan ingedeeld worden in twee delen, beide met het opschrift "Profetie" (andere vertaling: "Godsspraak").

dag en nacht. Pas tegen het vallen van de avond zal er weer licht glo-
ren.²³

Met andere woorden: jullie komen erdoorheen. En daarmee wil Zacharja de hoop levend houden: op herstel van het koningschap. Van de Heer. Hij zal koning worden over de gehele aarde; te dien dage zal de HERE de enige zijn, en zijn naam de enige.²⁴

Moet je dit letterlijk nemen? Een theocratie? Nee, Zacharja dacht en sprak in de taal van zijn tijd, maar waar we op moeten letten is het effect van zijn profetie. Hoe donker het ook is, belooft Zacharja, tegen het vallen van de avond zal er weer licht gloren. In de woorden van Ede staal: 't Het nog nooit, nog nooit zo donker west, of t wer altied wel weer licht... Of zoals we zonet zongen:

Het wordt anders, het wordt lichter.

*Het wordt licht voor jou en mij
en voor iedereen op aarde.*

Het wordt Kerst. God is dichtbij.

De profetie van Zacharia heeft hoop gewekt, verwachtingen opgeroepen en mee daardoor is het volk Israël onder de onderdrukking van Hellenen, Ptolemeeën, Hasmoeëën en tenslotte de Romeinen blijven uitzien naar het koningschap van de Heer. Zoals vijftig jaar geleden de woorden van Martin Luther King een hele generatie heeft doen dromen, verlangen, uitzien naar het moment dat. I have a dream?

Klopt het dat op zulke momenten pijnlijk duidelijk wordt, wat er in ons eigen land ontbreekt? Klopt het dat op zulke momenten duidelijk wordt wat wij missen? Klopt het dat wij op zulke momenten voelen wat er bij ons aan schort?

We hebben een taal nodig: niet die beledigt, maar die verzoent; we hebben een droom nodig: één die niet verdeelt, maar bijeenbrengt. We hebben een visie nodig, één, die mensen niet uitsluit op grond van, maar één die mensen verbindt. We hebben een geloof nodig, een geloof, dat geen haat wil zaaien, maar de hoop levend wil houden. Ja, waarop?

Er brandden eens vier kaarsen...

De eerste zei: Ik ben de vrede. Als je om je heen kijkt, kun je het me niet kwalijk nemen dat ik uitdoof.

Haar vlammetje werd kleiner tot de kaars niet meer brandde.

²³ Zach. 14:7

²⁴ Zach. 14:11

De tweede kaars zei: Ik ben het vertrouwen. Meestal kan men me missen. Het heeft echt geen zin dat ik nog verder blijf branden.

Toen ze stopte met praten, blies een zachte wind haar uit.

Toen sprak de derde kaars: Ik ben de liefde. De mensen zien niet meer naar me om. Ze vergeten zelfs om van hun medemens te houden. Ze wachtte niet langer en toen doofde ze uit.

Een kind zag de drie gedoofde kaarsen. Waarom branden jullie niet meer? vroeg het kind... en het begon te huilen.

Toen zei de vierde kaars: Je moet niet wenen. Ik brand nog. Ik kan alle kaarsen terug aansteken. Ik ben immers de hoop.

En als er dan opeens een engel verschijnt? Die ons op de schouders tikt en ons in het oor fluistert: Wees niet bang, je gebed is verhoord. Vreugde en blijdschap zullen je ten deel vallen. En velen met jou zullen zich over zijn geboorte verheugen. Als bode zal hij voor God uit gaan met de geest en de kracht van Elia om ouders met hun kinderen te verzoenen en om zondaars tot rechtvaardigheid te brengen, en zo zal hij het volk gereedmaken voor de Heer.²⁵

Maar het hoeft niet in de gestalte van een engel. Het kan ook in de vorm van een preek, een lied, een gedicht, een oproep. Iets wat ons verlangen wil wekken, iets wat de hoop wil doen laten herleven. Zijn wij daarop aanspreekbaar? Willen wij ons daardoor laten raken? Bevragen. Gezeggen?

Of heeft onze geest zo veel afweerstoffen verzameld, dat we daarvoor immuun zijn geworden? Eén keer te vaak teleurgesteld, bedrogen. Of gewoon gemakzucht.

Het is niet zonder reden dat de engel Gabriël de tempel uitkiest, en de tempelpriester als doelwit voor zijn boodschap. Als ergens de hoop bewaard blijft, als ergens geloof te vinden is, als ergens de aarde de hemel raakt, dan in het heilige der heiligen, als in het gebed van de hogepriester, dan in het reukoffer op het reukofferaltaar. Zou je zeggen.

Maar als het daar ontbreekt, waar het juist om elke prijs levend zou moeten worden gehouden. Als daar geen vuur meer brandt, waar het juist brandend zou moeten worden gehouden. Als daar geen geloof te vinden is, waar het juist bewaard zou moeten blijven,

²⁵ Lucas 1:17

Wat moet een engel dan doen? Dan kan hij toch niet anders dan en spreekverbod opleggen?

Wie op die plek ongevoelig is, immuun voor dat wat hoop wil wekken, voor de kracht van God, wie op die plek zich niet wil laten begeesteren, die verliest toch alle recht van spreken? Die kan maar beter zwijgen. Totdat niemand er meer om heen kan, dat God in het verborgene aan een nieuw begin heeft gewerkt. Amen.